

Nr 18

Utlåtande i anledning av motion angående preskriptionstiden för talan om äktenskaplig börd.

I motionen II:504 av herr *Rimås m.fl.* hemställes att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande snarast möjligt av åtgärder för upphävande av gällande preskriptionstid för mannens talan om barns börd, varvid det även i fall, där äldre lagstiftning gällt, bör införas möjlighet att få barns börd klarlagd.

Gällande rätt

De rättsregler som är av intresse för bedömningen av förevarande motion återfinnes i 2 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken.

Enligt 1 § första stycket första punkten gäller följande. Om mannen beträffande barn, som fötts under äktenskap eller så snart efter äktenskapets upplösning att det kan vara avlat dessförinnan, vill erhålla förklaring att barnet icke har äktenskaplig börd, skall han väcka talan mot barnet eller, om barnet avlidit, dess arvingar inom tre år från det han fick kunskap om barnets födelse. 1 § första stycket andra punkten innehåller en särskild regel för det fallet då mannen inte har varaktigt sammanbott med barnet. Mannen förlorar då inte sin rätt att föra talan förrän ett år förflutit från det att talan, som grundats på att barnet har äktenskaplig börd, blivit väckt mot honom och han erhållit del därav. — Det bör framhållas, att den frist av tre år från vunnen kunskap om barnets födelse, varom stadgas i första punkten, alltid står mannen till buds. Andra punkten avser alltså att ge mannen ett ytterligare rådrum, om fristen enligt första punkten redan skulle vara tilländalupen. — Enligt 1 § andra stycket får talan som behandlas i första stycket inte äga rum om mannen, sedan han fått kunskap om att modern haft samlag med annan under tid, då barnet kan vara avlat, efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt.

2 § reglerar talemöjligheterna efter mannens död. Om mannen varken försuttit tid till talan enligt 1 § eller efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt, må envar, som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen, väcka sådan talan inom ett år från det han erhållit kännedom om barnets födelse och om mannens död. Om mannen inte har sammanbott varaktigt med barnet, går arvinge inte miste om

sin rätt till talan förrän ett år förflutit från det att anspråk, som grundats på att barnet har äktenskaplig börd, har framställts mot dödsboet. Om den avlidne jämte maka efterlämnar fader, moder, syskon eller syskons avkomling är dessa taleberättigade.

Motionen

Till stöd för yrkandet anför motionärerna bl. a. följande.

Det är uppenbart, att det även långt efter tre år från ett barns födelse kan bli klarlagt, att mannen ej är den verkliga fadern till ett barn samt att hans erkännande av barnet såsom sitt kan ha skett i god tro. Det framstår därför i många fall som stötande för rättskänslan, att mannen då skall vara berövad möjligheten att vid domstol få fastslaget, att han ej är fader till ett barn. Särskilt påtagligt är detta, då ett äktenskap upplöses genom skilsmässa och mannen ingår nytt äktenskap och får egna barn i detta senare äktenskap. Ifall barnet då ej för talan om sin börd mot mannen, är denne formellt antecknad som fader till ett barn, som i verkligheten har en annan fader. Då mannen avlider, blir det barn, till vilket han i verkligheten ej är fader, automatiskt arvinge, och mannens egna barn och — ifall äktenskapsförord ej finnes — hans senare hustru måste finna sig i att avstå en betydande del av hemmet och andra tillgångar till en fullständigt utomstående person. Även försäkringar, livräntor och pensioner, som utgår i anledning av mannens frånfälle, kan med nuvarande mindre tillfredsställande lagstiftning komma att utbetalas till ett barn, vars verkliga far är i livet. För personer, vilkas släkter redovisas i allmänt tillgängliga genealogiska arbeten som adels- och slätkalendrar, är det många gånger obehagligt att offentligen angivas som far till barn, som ej är deras eget. För medlemmar av adliga släkter kan den genom preskriptionstiden uppkomna omöjligheten att rätta till uppenbara oriktigheter i fråga om ett barns börd på ett rättskränkande sätt alltjämt inverka på fideikommissarv samt stipendier och underhåll från släktfonder.

En snar ändring av här ovan berörda ur rättssynpunkt mindre tillfredsställande förhållanden synes vara påkallad, varvid man även i de fall, där äldre lagstiftning gällt, bör ha möjlighet att vinna rättelse, där så ske kan.

Ur förarbetena

I prop. 1949:93 med förslag till föräldrabalk m. m. anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, bl. a. följande.

Det torde vara en utbredd uppfattning att den nu stadgade preskriptionstiden för mannens talerätt (6 mån.) är alltför kort och jag är ense med de sakkunniga om att en förlängning bör ske. Att helt slopa bestämmelsen om viss tidsfrist för talans anhängiggörande från mannens sida synes däremot knappast tillrådligt. Det är visserligen ett allmänt intresse att barnets rättsliga ställning såvitt möjligt bringas i överensstämmelse med sanna förhållandet, varför ur denna synpunkt hinder för en prövning av barnets börd i görligaste mån böra undvikas. Även för mannen är det självfallet ett intresse att icke av formella skrankor hindras att föra talan å bördens. Å and-

ra sidan är det naturligtvis icke lämpligt att frågan om bördens hålles svävande alltför länge. I regel torde barnet ha ett starkt intresse av att den äktenskapliga bördens efter viss tid blir oangriplig från mannens sida. Såsom de sakkunniga framhållit är det framför allt av vikt för barnet att ej efter en längre tid behöva skiljas från den miljö, där det känt sig höra hemma. Efter en längre tids förlopp möta även särskilda svårigheter att med framgång mot annan man föra talan om faderskapet. Även om sålunda skälen för bibehållande av en viss preskriptionstid få anses avgörande, måste emellertid vid bestämmandet av dennas längd tagas hänsyn till de skäl som tala i motsatt riktning.

I de sakkunnigas förslag rörande preskriptionstiden skiljes mellan å ena sidan de fall, då mannen varaktigt sammanbott med barnet, samt å andra sidan övriga fall. Även enligt min mening är en uppdelning efter denna linje lämplig. I de senare fallen möta nämligen icke så stora betänkligheter mot en mera avsevärd utsträckning av preskriptionstiden; bifall till mannens talan medför nämligen här i och för sig icke någon miljöförändring för barnet.

Utskottet

Beträffande barn, som fötts under äktenskapet eller så snart efter äktenskapets upplösning att det kan vara avlat dessförinnan, skall mannen, om han vill erhålla förklaring att barnet icke har äktenskaplig börd, väcka talan inom tre år från det han fick kunskap om barnets födelse. Har mannen inte varaktigt sammanbott med barnet, förlorar han, som närmare framgår av redogörelsen ovan, dock inte sin rätt att föra talan förrän ett år efter det att talan om t. ex. underhållsbidrag åt barnet riktats mot honom.

I förevarande motion framhålles att det även långt efter ett barns födelse kan bli klarlagt, att mannen inte är den verkliga fadern till barnet och att någon särskild preskriptionstid för talans anhängiggörande därför inte bör gälla.

I regel torde barnet ha ett starkt intresse av att den äktenskapliga bördens efter viss tid blir oangriplig från mannens sida. Det är framför allt av vikt att barnet inte efter en längre tid skall behöva skiljas från den miljö där det känt sig höra hemma. Efter en längre tids förlopp möter även särskilda svårigheter att med framgång föra talan om faderskapet mot annan man. — Utskottet anser att dessa synpunkter, som åberopades av departementschefen vid införandet av nu gällande bestämmelser, alltjämt äger giltighet och kan därför icke tillstyrka bifall till motionen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II:504, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 mars 1968

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s)*, herrar Hjorth (s), Ernulf (fp), fru Lindström (s), herrar Lidgard (h)* och Nils Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar (fp), fru Löfqvist (s)*, fröken Bergegren (s), herrar Keijer (fp)*, Dockered (cp)*, fru Lindevist (s), herr Jönsson i Malmö (s) och fru Heurlin (h).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.